

dessa regimer försvinna —, måste känna sig beroende av Ryssland för sin fortsatta existens; uppror inom dessa länder kan när som helst leda till att ryska trupper inkallas för att stödja de hotade regeringarna. Att skapa garantier för att dessa stater blir reellt självständiga tycks i detta läge vara omöjligt. Ty hur skulle dessa garantier kunna innebära förbud för staternas regeringar att inkalla ryska trupper, hur skulle det kunna tänkas att ett dylikt inkallande av rysk hjälp bleve anledning för västmakterna att börja krig mot Ryssland? Ungerns exempel borde här vara övertygande

Än svårare är det att tänka sig Gaitskells plan tillämpad på Västtyskland. Västtyskland skulle visserligen ha rätt att rusta, men det är uppenbart att landet inte gärna kunde försvaras mot ett ryskt angrepp och att satellitstaterna efter korta förberedelser skulle kunna användas som baser och som allierade vid ett sådant angrepp. Västerens försvarslinje bleve i själva verket enligt detta förslag flyttad från gränsen mellan Öst- och Västtyskland till Tysklands gränser mot

Danmark, Holland, Belgien och Frankrike. Därmed bleve der rent militära möjligheter för Väster att inskrida till Västtysklands hjälp i hög grad minskad. Härtill kommer emellertid den politiska frågan. Om de amerikanska trupperna drar sig tillbaka från Västtyskland och detta land icke längre är infogat i Atlantpakten, blir det med säkerhet vida svårare att mobilisera en västopinion och särskilt en amerikansk opinion för Västtysklands försvar.

Möjligt är att de berörda förslagen inte är så allvarligt menade, att de hör till de många hugskott som framkastats av politiker vilka av oro inför händelserna i världen och önskan att inför väljarna visa sin uppfinningsrikedom i fredens tjänst drivs till lösa och tveklaktiga spekulationer. Den grundläggande svagheten i alla dessa förslag är att man förutsätter att ryska löften och ryska garantier är av någorlunda samma kvalitet som motsvarande utfästelser från de demokratiska staternas sida. Därmed bygger man på en illusion likaväl som Västerens statsmän gjorde det i sitt umgänge och sina förhandlingar med nazisternas ledare.

Mannen utan nåd

I fredagens ledande artikel om det ryska svaret i fråga om Raoul Wallenberg erinrade vi om att åtskillig kritik riktats mot det svenska utrikesdepartementets behandling av saken, men tillade att "det synes inte vara möjligt att här falla mera bestämda omdömen". Detta reserverade omdöme var förhastat. Hr Undéns kända uttalanden i interpellationssvar och intervjuer tydde visserligen på att denne minister med en viss likgiltighet och skepsis under en följd av år behandlat Wallenbergsaktionen; med god vilja kunde likväl denna hållning ses som ett uttryck för diplomatisk försiktighet eller inbillad slughet. Vad som nu framkommit i uttalanden av fru Mia Leche Löfgren och advokat Yngve Schartau tillägger inte en så välvillig tolkning. Det visar att utrikesministern i denna affär är djupt komprometterad. Man frågar sig vilket drag i hans uppträdande som är mest pinsamt: ministrarnas oskicklighet eller människans hjärtlöshet.

I ett samtal med Wallenbergskommittén — vars insatser, liksom hr Rudolph Philipps arbete, inte tillräckligt uppskattats i svensk debatt, inte heller i denna tidning — i november 1947 ställde sig hr Undén avvisande, snarast hänfull, till kommitténs framställning. Redan vid denna tid förelåg en rad starka indicier på att Wallenberg hölls eller hållits fången i Ryssland, och det ryska utrikesdepartementet hade redan i januari 1945 vidgått att Wallenberg "stälts under ryskt skydd". För hr Undén var emellertid avgörande att det ryska utrikesministeriet vid senare tillfällen, särskilt genom vice utrikesminister Vysjinskij i augusti 1947, bestämt förklarade att Wallenberg icke fanns eller funnits i Ryssland och uttalade förmodan att han tillfångatagits av ungerska nazister. Hr Undén trodde på hr Vysjinskij eller låtsade sig tro på honom, och från den utgångspunkten ansåg han sig med överlägsenhet, för att inte säga oförskämdhet, kunna behandla de människor som — det borde han dock ha förstått — av idealitet och god vilja tagit sig an Wallenbergs sak.

Advokat Schartaus på uppteckningar omedelbart efter sammanträdet byggda redogörelse är klagörande och avgörande. Hr Undén frågade om de kommitterade trodde att Vysjinskij ljög. Framlidne generaldirektör Örne svarade att de trodde så; i dag vitsordas hans uppfattning av det ryska utrikesministeriet. Hr Undén fortsatte sin advokatyr med att fråga om de kommitterade skulle ha trott på ett svar i ett liknande fall från amerikanskt håll; då svaret blev ja, kom en irriterad fråga varför man gjorde denna skillnad. När från kommittén betonades skillnaden mellan det demokratiska USA, med dess inför offentligheten ansvariga myndigheter, och det diktaturstyrda Ryssland, sökte hr Undén vinna en tentamens-triumf — den sorts triumfer som varje professor kan fira — genom att förhöra om folkbok-

föringen i USA och Ryssland — en hela samtalet uppenbart ovidkommande fråga, som blott markerade tentatorns ilska och hjälplösa strävan att hävda sig.

Dessa och andra vitsordade episoder från samtalet kunde te sig komiska — med hr Undén som omedveten producent av komiken — om saken inte vore så allvarlig, så fruktansvärd i sitt allvar. Hur skall hr Undéns beteende tolkas?

Trodde hr Undén på den ryska försäkran, ville han verkligen påstå att en förklaring från Moskva har samma halt som en förklaring från Washington? Det förefaller nästan otroligt. Hur litet de ryska utfästelserna och uppgifterna är värda var vid denna tid liksom nu känt över hela världen. Gång efter annan — inte minst i frågor av denna art — var det ryska tyranniet beslagget med grova löftesbrott och grova lögner. Om hr Undén var så fången i något slags juridisk formalism att han ansåg en förklaring från en utrikesminister vara lika god som en förklaring från en annan utrikesminister, är hans inkompetens klarlagd tydligare än hans ivrigaste motståndare drömt om.

Fälde hr Undén däremot sina uttalanden i ond tro? Ville han bara bli av med den besvärliga Wallenbergsaffären därför att den störde hans tredje ståndpunkts-politik — vid denna tid markerad i det berömda tal där han tog avstånd i lika mån från Ryssland och USA? Den tolkningen är ännu värre. En svensk utrikesminister skulle alltså ha sökt att ge en skev belysning åt en fråga som gällde en svensk medborgares liv för att därigenom en liten smula främja sina politiska avsikter. Det är en ohederlighet, gemen inte minst därför att den ej kan insvepas eller beslöjas av tal om den offentliga lögnens nödvändighet.

Man kan gissa eller välja mellan dessa tolkningar. Men hur man än gissar, hur man än väljer, blir själva uppträdandet inför dessa personer lika tarvligt. Hr Undéns obehaglighet brukar älskvärt ses som sturighet, trumpenhet, i bästa fall en blyghet bakom vilken otympligheten söker skydd. Här är det svårt att tala om något bättre än hårdhet och hjärtlöshet, ett simpelt begagnande av den mäktiga ställningen inför hjälpsökande i underläge. Rädsla, osäkerhet, den förvirring som uppstår då en svarslös söker klara sig kan ha bidragit, men sådana motiveringar bör man inte vara i behov av att bruka i fråga om en utrikesminister.